

UNIVERZITA
KARLOVA

2024

Výroční zpráva ombuds kanceláře FF UK

 ombuds@ff.cuni.cz

 místnost S160
nám. Jana Palacha 1/2,
110 00 Praha 1

Mgr. Pavla Špondr Večl
pavla.spondrova@ff.cuni.cz

 +420 778 532 153

Mgr. Ing. Tomáš Pavlas
tomas.pavlas@ff.cuni.cz

 +420 771 516 771

*Obsah

1. Úvod	2
Úvodní slovo ombudsmanky a ombudsmana FF UK	2
2. Ombudskancelář FF UK v období 2024	4
2.1. Ombudsmanka, ombudsman - ombudstandem	4
2.2. Koordinátorky ombudskanceláře	6
2.3. Koncepce ombudskanceláře, vize a mise	6
Vize	6
Mise	6
Koncepce ombudskanceláře	7
2.4. Přehled činnosti v roce 2024	1
Příprava oprávnění děkanky o ombudskanceláři	11
Vyhodnocování oznámení	12
Vzdělávání	12
Výzkum Etické klima, mezilidské vztahy a nevhodné chování na FF UK	13
Sítování, spolupráce se spolky, s NNO, na rektorátní úrovni, média atd.	13
Doporučení k praxi	16
2.5. Podrobně o vyhodnocování oznámení	17
Postup při vyhodnocování oznámení	17
Přehled obdržených oznámení	18
Kategorizace oznámení	19
3. Závěr, výhled do budoucna	21

1. Úvod

Tato výroční zpráva shrnuje činnost ombudskanceláře Filozofické fakulty Karlovy univerzity (dále FF UK) v roce 2024. Cílem zprávy je poskytnout přehled o všech aktivitách, rozsahu zapojení do činností FF UK a konkrétních krocích, které ombudskancelář za uvedené období realizovala.

Po úvodním slově je představena ombudskancelář a jsou shrnuty informace o jejím institucionálním ukotvování a dále její koncepce, vize a mise. Poté jsou představeny hlavní činnosti: vyhodnocování oznámení, vzdělávání, výzkumná činnost, spolupráce, včetně přípravy opatření děkanky o ombudskanceláři, doporučení k praxi a síťování. Podrobněji je pojednáno o vyhodnocování oznámení. Je představena základní kategorizace a statistika oznámení. V závěru je nastíněn výhled do budoucna, aktuální výzvy a plány.

Úvodní slovo ombudsmanky a ombudsmana FF UK

Milé čtenářky a milí čtenáři, milé kolegyně a milí kolegové,

ombudskancelář (dále též "OK") naší fakulty v roce 2024 učinila podstatný krok ke svému finálnímu ustavení, které započalo na podzim 2022. Dle plánu proběhlo výběrové řízení na pozici druhé ombudssosoby a bylo dokončeno opatření děkanky o ombudsmanceláři. Od června 2024 je obsazena dvěma ombudssosobami a dvěma koordinátorkami.

Rok 2024 probíhal ve znamení dokončování institucionalizace ombudskanceláře a snahy přispět k hojení situace způsobené tragickou střelbou na konci roku 2023. Paralelně jsme řešili vyšší počet složitých oznámení. Jsme rádi, že informovanost o existenci ombudskanceláře se zvýšila a počet studujících i vyučujících, kteří se na nás obracejí, je značný. Rádi bychom zdůraznili, že stejně tak se na nás mohou obracet technicko hospodářští zaměstnanci/kyně a všichni další, kteří mají s FF UK obdobný pracovní či studijní vztah. Ti/ty zatím služeb OK využívají v nižší míře než ostatní.

Oznámení, která jsme v roce 2024 obdrželi, pokrývají velmi široké spektrum. Od významných zásahů do lidské důstojnosti, přes upozorňování na nedodržování formálních procesů např. při výběru zaměstnanců/kyň, způsob výuky a přístup ke studujícím, až po stížnosti směřované na hodnocení studia.

Jsme si vědomi faktu, že hodnoty ombudskanceláře (nezávislost; bezpečí; transparentnost; prevence; restorativní, empatický a participativní přístup) podpoříme a obhájíme zejména odpovídajícím přístupem k jednotlivým oznámením v této stále ještě rané fázi fungování ombudskanceláře.

S velkým odhodláním jsme se o to v roce 2024 při našich stále ještě relativně malých úvazcích snažili. Získáváme konkrétnější, o zkušenosti opřenou představu o závažnosti jednotlivých typů oznámení, která je na celé škále od velmi důvodných až po nedůvodné. V tomto duchu se budeme v roce 2025 nadále snažit o poslání a možnostech ombudskanceláře otevřeně informovat. Po dokončení ustavování ombudskanceláře v roce 2024, včetně přípravy opatření děkanky o její činnosti, se v roce 2025 zaměříme na formulaci doporučení a preventivní akce.

Slovo "ombud" pochází ze skandinávských jazyků a znamená "(stát) za (něčí) věci". Doufáme, že se nám jako ombudsosobám bude stále úspěšněji a efektivněji dařit stát za všemi, kdo to potřebují. Budeme rádi, když se na nás s oznámeními budete obracet.

Duben 2025

Tomáš Pavlas a Pavla Špondr Večl

2. Ombudskancelář FF UK v období 2024

2.1. Ombudsmanka, ombudsman - tandem

Ombudskancelář byla v roce 2024 na základě výběrového řízení rozšířena. Na pozici druhé ombudssosoby byl vybrán Mgr. Ing. Tomáš Pavlas. Od června 2024 tedy ombudskancelář pracuje v tandemu ombudsmanky a ombudsmana. Obě osoby práci vykonávají na základě příkazní smlouvy se sazbou 500,00 Kč/h, v rozsahu 16 hodin týdně. Kapacita ombudskanceláře byla tedy navýšena z 16 hodin týdně na současných 32 hodin týdně. Jednotlivá oznámení přebírají ombudsman a ombudsmanka dle kapacit a návrhů oznamujících osob, na činnosti úzce spolupracují. Tandem umožňuje v případě potřeby zastupitelnost a také vzájemné konzultace a podporu.

Tomáš Pavlas vystudoval kybernetiku na FEL ČVUT a s odstupem genderová studia na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze. Přes dvacet let se zabývá otázkami spojenými s rozvojem občanské společnosti, politické a demokratické kultury v souvislosti s rovností žen a mužů. Posledních deset let působí v nevládní organizaci Otevřená společnost, o.p.s., pod jejíž hlavičkou podnítl vznik iniciativy Genderman, bezpečného prostoru pro kritické promýšlení sdílených představ o mužství. Zasedá v Radě vlády pro rovnost žen a mužů. Deset let vedl kurz Mužská studia na Katedře genderových studií FHS. Podílel se na tvorbě standardu genderového auditu a přípravě dalších strategicko-metodických materiálů. Věří slovům z úvodu Listiny základních práv a svobod: Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Zejména zmíněnou důstojnost by rád zdůraznil a je rád, že prostřednictvím angažmá na FF UK ji jako ombudsman může podpořit konkrétní pomocí.

Ombudskancelář je nezávislým orgánem, který řeší otázky etiky, rovného zacházení a příležitostí, diskriminace a případných konfliktních situací na půdě FF UK, podporuje a dále rozšiřuje sociální bezpečí, sounáležitost avzájemnost na fakultě. Hlavními činnostmi jsou prevence, ochrana, zprostředkování dialogu, hledání řešení problematických situací, předcházení diskriminace, nevhodného jednání, porušování etického kodexu či podpora rovného zacházení a rovných příležitostí.

Činnost ombudsmanky a ombudsmana byla v roce 2024 rámována jejich příkazními smlouvami, které stanoví, že se jedná o:

1. prošetřování podnětů členů akademické obce Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, ostatních zaměstnanců Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a osob v obdobném postavení, jako jsou např. uchazeči o studium, účastníci kurzu celoživotního vzdělávání, uchazeči přihlášení ke státní rigorózní zkoušce nebo zahraniční studenti na výměnném pobytu, a to podnětů týkajících se šikany, diskriminace, nevhodného chování, nerovného zacházení, sexuálního obtěžování, bossingu, mobbingu, střetu zájmů, nedůvodných průtahů a případů, kdy příslušný orgán nekoná, porušování právních předpisů, vnitřních a jiných předpisů Univerzity Karlovy a Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a jiného obdobného jednání směřujícího proti dotčené osobě,
2. poskytování pomoci osobám, které se na ni obrátí, a jejich případné odkazování na jiné příslušné orgány Univerzity Karlovy, Filozofické fakulty Univerzity Karlovy či státní a veřejné správy a jiné příslušné instituce,
3. přijímání podnětů k řešení systémových problémů v souvislosti s jí svěřenými úkoly,
4. identifikování problémů a překážek negativně ovlivňujících pracovní, studijní a akademické prostředí na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy,
5. metodické působení a vytváření vhodného prostředí pro řešení problémů,
6. organizace vzdělávacích akcí pro jednotlivé cílové skupiny,
7. připravování doporučení pro řešení konkrétních případů příslušným orgánům Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, případně Univerzity Karlovy, a navrhování systémových změn pro jejich předcházení.

Činnost ombudsmanky a ombudsmana dle smlouvy zahrnuje a v roce 2024 také zahrnovala spolupráci s ombudsmankou Univerzity Karlovy a dalšími osobami v rámci Univerzity Karlovy, které se zabývají obdobnou činností, obsluhu elektronické aplikace pro podávání podnětů s názvem „Nenech to být“ a přípravu návrhu opatření děkanky o ombudskanceláři.

Činnost ombudskanceláře byla v roce 2024 financována prostředků FF UK, náklady se skládaly z nákladů na odměny ombudsmanky, ombudsmana a koordinátorek, 3x školení Etické standardy realizovaných ombudsmankou, 2x školení Šikana na pracovišti - jak jí předcházet a jak se jí bránit, psychologické a právní aspekty, realizovaných ombudsmankou v rámci její ombuds činnosti a doc. Mgr. K. Zábrodskou, Ph.D. a příspěvku na organizaci výroční konference – kolokvia Školské ombus platformy. V rámci ombuds činnosti bylo též třeba uhradit náklady na vyhotovení jednoho znaleckého posudku.

2.2. Koordinátorky ombudskanceláře

Ombudskancelář se aktuálně skládá z ombudsmanky, ombudsmana a dvou koordinátorek ombudskanceláře. První osobou na této pozici je od dubna 2023 Bc. Kristýna Bělíková, studentka magisterského studia psychologie na FF UK. Druhou osobou na této pozici je od srpna 2024 Mgr. Marie Gemrichová, studentka doktorského studia irských studií FF UK. Tato pozice je vykonávána formou stáže s odměnou (formou stipendia) 200 Kč/h a časovou dotací 4 hodiny týdně.

Činnost koordinátorek spočívá v přípravě podkladových analýz, sdílení dobré praxe, informování o činnosti ombudskanceláře, přípravě komunikačních materiálů a spolupráci s Oddělením vnějších vztahů FF UK, přípravě vzdělávacích akcí, správě webu a administrativní činnosti. Vzhledem k jejich studentskému statusu jejich práce nezahrnuje vyhodnocování konkrétních oznámení podávaných ombudskanceláři.

Ve sledovaném období zajistily koordinátorky úpravu a překlad webu a aplikace Nenech to být, administrativu, organizaci a účast na vzdělávacích a dalších akcích kanceláře, řešerši a přípravu nadcházejících doporučení ombudskanceláře, komunikaci se studentskými spolky fakulty při přípravě seznamovacích aktivit, komunikaci s akademickým senátem a dalšími orgány fakulty, řešerši a přípravu nové grafické podoby ombudskanceláře, a další administrativní a organizační úkoly ombudskanceláře.

2.3. Koncepce ombudskanceláře, vize a mise

Vize

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy vytváří, udržuje a nabízí všem studujícím i zaměstnaným osobám zdravé, podporující a pozitivní prostředí, v rámci kterého jsou chráněny a rozvíjeny hodnoty lidské důstojnosti, lidských práv, nenásilí, férovosti, spolupráce a dialogu.

Mise

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy usiluje o vytvoření takového prostředí, ve kterém vedle dosahování skvělých studijních a akademických výsledků bude radost studovat i pracovat a studující i zaměstnané osoby se budou cítit bezpečně, svobodně a rovnoprávně při realizaci svých studijních i pracovních povinností a cílů.

Koncepce ombudskanceláře

Koncepce ombuds činnosti na FF UK stojí na čtyřech pilířích: Bezpečí, Prevence, Transparentnost a Restorativní, empatický a participativní přístup. Obrazně řečeno, jedná se o 4 nohy pevné dubové stoličky, které uprostřed vyztužuje a posiluje ještě jedna zastřešující, stabilizační a ukotvující hodnota, a to Nezávislost. Ta směřuje na samotnou činnost ombudssosob, zatímco čtyři předchozí hodnoty směřují spíše ven, směrem k příjemcům a příjemkyním ombudsčinnosti. Jedná se také zároveň o cíle, o které se na fakultě kancelář zasazuje a svou činností se jich snaží dosáhnout. Zde uvedené zásady jsou aktualizovány dle připraveného opatření děkanky o ombudskanceláři:

* Nezávislost

- Ombudssosoby svou činnost vykonávají nezávisle a nestranně, nepřijímají přisvěčinnosti pokyny od žádných osob nebo orgánů fakulty, čímž není dotčen závazek vzájemné spolupráce.
- Děkan/ka může dávat ombudssosobám návrhy k vyhodnocení konkrétních situací či vytvoření koncepčních materiálů. Děkan/ka není oprávněn/a dávat ombudssosobám pokyny, jaké mají učinit závěry a doporučení.
- Ombudssosoby nezasahují při výkonu své funkce do působnosti orgánů fakulty, svou činností nenahrazují výkon jejich pravomocí ani jejich rozhodování.
- Výstupy ombudssosob mají doporučující charakter.
- Ombudssosoby jsou povinny informovat písemně děkanku/a o vzniku jakéhokoli střetu zájmů, který by mohl zavdat pochybnosti o jejich nestrannosti a nezávislosti.
- Ombudssosoby nepřijímají při své činnosti dary ani protiplnění svýjmkou drobných zdvořilostí v maximální hodnotě 100,00 Kč.

* Bezpečí

Ombudssosoby vytváří bezpečné prostředí pro řešení všech typů problematického jednání, vyjasňují v dialogu s oznamujícími či dotčenými osobami jejich potřeby a vychází z nich při realizaci konkrétních kroků. Postupují vždy se souhlasem těchto osob. Jedinou výjimkou je situace, kdy se na ně vztahuje zákonná oznamovací povinnost jako například povinnost oznámit nebo překazít trestný čin, o čemž mají povinnost vždy dotčené osoby informovat.

Ombudssosoby dbají na informovanost všech osob, které se účastní vyhodnocování oznámení nebo další činnosti o rozsahu jejich práv, možnostech ochrany a konkrétních postupech při řešení problematického jednání.

Ombudssosoby aktivně a šetrně nabízí oznamujícím a dotčeným osobám možnost široce se podílet nebo naopak nepodílet se na řešení a vyhodnocování oznámení.

Ombudssosoby nabízí a umožňují jako nástroje řešení dialog, zpětnou vazbu, doprovázení oznamujících osob, diskusi, mediaci, facilitaci, individuální konzultace, vytváření a vedení podpůrných skupin, anonymní oznámení, vzdělávání, posilování sociálních či pedagogických kompetencí, zprostředkování dalších podpůrných služeb včetně psychologické a psychoterapeutické pomoci atd.

Ombudssosoby zachovávají mlčenlivost o veškerých skutečnostech, o kterých se dozvěděly v souvislosti s výkonem své funkce a které by mohly samostatně či v souhrnu vést ke ztotožnění konkrétních osob, ledaže se na ně vztahuje zákonná oznamovací povinnost nebo jim byl dán souhlas takové osoby.

* Ombudssosoby provádí důslednou a potřebnou anonymizaci osobních údajů.

Transparentnost

Ombudssosoby přehledně informují o rozsahu své činnosti a aktivně se podílí na srozumitelné komunikaci fakulty a jejího vedení o hodnotách a cílech fakulty a činnosti ombudskanceláře.

Ombudssosoby přispívají k důkladné osvětě a zprostředkovávají informovanost na půdě fakulty v oblasti vymezené jejich působností.

Ombudssosoby ke své činnosti, zejména při vyhodnocování oznámení, přistupují aktivně, a to v součinnosti s oznamujícími osobami, dotčenými osobami, označenými osobami, definovanými v čl. 5 odst. 1 tohoto opatření, s orgány fakulty a všemi dalšími osobami relevantními pro řádné vyhodnocení oznámení. Ombudssosoby o svém postupu pravidelně informují v souladu s tímto opatřením.

Ombudssosoby informují o vyhodnocených oznámeních zveřejňováním stručných shrnutí závěrečných zpráv a o naplňování stanovených cílů a o své činnosti zveřejňováním výročních zpráv dle čl. 4 odst. 1 písm. f) tohoto opatření, a to co nejkomplexněji, avšak za důsledné ochrany identity a osobních údajů, jejichž zveřejnění by mohlo vést k porušení právních předpisů nebo újmě osob, kterých se týkají.

Prevence

Ombudsosoby se podílejí na definování hodnot a konkrétních cílů dle čl. 2 tohoto opatření a podporují a uskutečňují svobodnou a bezpečnou akademickou diskusi o otázkách sociálního bezpečí a etických standardů.

Ombudsosoby průběžně monitorují potřeby osob ohrožených problematickým jednáním dle čl. 2 odst. 4 tohoto opatření prostřednictvím vhodných nástrojů, především dotazníkových šetření, přijímání informací od studujících nebo zaměstnaných osob a analyzováním dalších informačních zdrojů za využití příkladů dobré praxe z jiných institucí.

Ombudsosoby při své činnosti respektují a reflektují zkušenosti a informace získané dle písm. a) tohoto odstavce, a to především k rozkrývání existujících škodlivých vzorců chování a jejich předcházení a ve své činnosti z těchto zkušeností a informací nich vychází.

Ombudsosoby se podílí se na tvorbě obecných informačních materiálů i materiálů pro specifické cílové skupiny a realizují aktivity v jednotlivých oblastech, zejména školení, workshopy a vzdělávací akce za účelem co nejširšího informování všech osob na fakultě.

Restorativní, empatický a participativní přístup

Ombudsosoby podněcují a zprostředkovávají dialog mezi zúčastněnými osobami, orgány fakulty a akademické samosprávy, spolky i ad hoc uskupeními atd. Řešení navrhovaná a přijímaná za účasti ombudsosob zahrnují prvky restorativního přístupu.

Ombudsosoby spolupracují s neziskovým sektorem, dalšími ombudsosobami, osobami v obdobném postavení a pracujícími v sociálních a právních službách.

Systémová opatření jsou ombudsosobami vytvářena v souladu s principem participativnosti, a to na základě dialogu všech zúčastněných, zohlednění identifikovaných potřeb jednotlivých cílových skupin a při dodržení principu nezávislosti a nestrannosti ombudsosob

2.4. Přehled činnosti v roce 2024

Ombudskancelář poskytuje podporu pro studující, zaměstnané a pracující osoby na fakultě i vedení fakulty, věnuje se též prevenci a nastolování bezpečného a podporujícího akademického prostředí, avzdělávání. Činnost kanceláře ombudsmanky se ve sledovaném období soustředila především na přijímání a vyhodnocování oznámení týkajících se problematického jednání, dalšími činnostmi byla preventivní a informační činnost, vzdělávání, síťování, příprava doporučení k praxi či interních předpisů.

Ve sledovaném období ombudskancelář (podrobněji viz níže):

- realizovala 3 vzdělávací workshopy Etické standardy pro vedoucí pracující a 2 školení pro zaměstnance a zaměstnankyně Šikana na pracovišti – jak jí předcházet a jak se jí bránit, psychologické a právní aspekty,
- zúčastnila se či spolupořádala cca 15 akcí týkajících se ombuds činnosti,
- uskutečnila cca 35 schůzek s různými klíčovými hráči a hráčkami,
- rozpracovala 2 Doporučení pro praxi,
- vyhodnocovala přibližně 45 oznámení
- napomohla rozšíření ombudskanceláře na tandemové pracoviště, tedy zřízení pozice druhé ombudsosoby a obsazení pozice druhé koordinátorky,
- spolupracovala na fungování Školské ombuds platformy, z.s., která sdružuje přibližně čtyřicítku řádných i přidružených členů a členek – osob na pozicích ombudsman/ka nebo obdobných z většiny českých vysokých škol nebo jejich jednotlivých fakult.

Příprava opatření děkanky o ombudskanceláři

V roce 2024 bylo připraveno opatření děkanky o ombudskanceláři a aktuálně bude popředstavení akademickému senátu, odborové organizaci a dalším subjektům vydáno. Opatření formálně ukotvuje činnost ombudskanceláře, vymezuje její činnost a pozici. Dopůsobnosti ombudsosob svěřuje v obecné rovině především aktivní působení při předcházení a nápravě problematického jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem UK, dalšími vnitřními předpisy fakultními a univerzitními a relevantními právními předpisy, týkajícími se studujících a osob zaměstnaných zejména v oblasti:

- a zneužívání mocenského postavení, zejm. v podobě šikany, mobbingu nebo bossingu;
- b nerovného zacházení a diskriminace zejm. na základě genderu, pohlaví, etnické příslušnosti, sexuální orientace, náboženské či politické orientace, fyzického nebo psychického zdravotního stavu, věku či ekonomické situace;
- c obtěžování, sexuálního obtěžování a násilí včetně genderově podmíněného násilí a
- d nečinnosti či průtahů ze strany odpovědných osob anebo orgánů fakulty.

Návrh znění a přijetí opatření o ombudskanceláři bylo úkolem ombudsmanky již od samého počátku obsazení této pozice. V průběhu jeho přípravy se ukázalo, že je žádoucí nejprve jednotlivé postupy, stanovení lhůt, balancování ochrany transparentnosti i ochrany osob, jichž se oznámení týkají atd. promyslet, zkušebně načrtnout a vyzkoušet. Po dohodě s paní děkankou bylo rozhodnuto, že opatření zapracuje pozici tandemu a bude tedy připraveno až po obsazení pozice druhé ombudsosoby. Tento postup umožnil využít nově nabytých zkušeností, umožnil inspirovat se dalšími v současné době vznikajícími předpisy o činnosti ombudsosob a v neposlední řadě rozhodnout o konkrétní úpravě s ohledem na oznámení, která byla ombudskanceláři v předchozích měsících a letech vyhodnocována. Výsledkem tak je relativně přísné nastavení lhůt pro vyhodnocování, pravidla pro zveřejňování závěrů a doporučení, i pravidla pro spolupráci ombudskanceláře s dalšími místy v rámci FF UK i UK jako celku. Podoba opatření vznikala v úzké spolupráci s p. děkankou, jejím kolegiem a právním oddělením, kterým za veškeré podněty a podporu a pomoc a výslednou podobu opatření moc děkujeme.

Opatření obsahuje definice pojmů za účelem zvýšení srozumitelnosti činnosti a zároveň za účelem odlišení činnosti ombudssosob od činnosti orgánů činných v trestním řízení, přestupkových orgánů či dalších míst. Postup kanceláře má zahrnovat postupy vyhodnocující, ale neměl by připomínat policii, postupy nápomocné, ale neměl by být psychoterapií nebo přinášet doporučení ke změně nebo nápravě, ale nebýt Etickou nebo Disciplinární komisí a v žádném případě soudem. Působení ombudssosob na VŠ v ČR je relativně novým fenoménem. Pozice ombudssosob a rozsah jejich působnosti se stále teprve ustalují. Díky tomu, že byla zvolena induktivní metoda – podrobný sběr a výběr nejvhodnějších postupů a metod, doufáme, že nové opatření o ombudskanceláři je vnitřním předpisem nejvyšší kvality zahrnujícím nejvyšší aktuálně dosažené poznání o této problematice, a že bude pro aktivní působení při předcházení a nápravě problematického jednání tím nejlepším nástrojem.

Vyhodnocování oznámení

Vyhodnocování oznámení studujících a zaměstnaných osob bylo hlavní a dominantní činností ombudskanceláře ve sledovaném období. Kancelář řešila kolem 45 oznámení, přijatých prostřednictvím osobního jednání, emailu, telefonicky či prostřednictvím aplikace Nenech to být. Skladba oznamujících osob je přibližně půl na půl studující a zaměstnané osoby. Přehled oznámení a jejich vyhodnocení je podrobně představen ve zvláštní kapitole níže.

Vzdělávání

Během roku 2024 pokračovala ombudsmanka v realizaci workshopů pro vedoucí a zástupkyně*ce vedoucích základních součástí FF UK a etické a disciplinární komise s názvem Etické standardy, rovné zacházení a lidská práva. Workshopy se uskutečnily dne 18. 04., 23. 05. a 13. 06. 2024, absolvovalo je 29 osob. Z osob, které děkanka opakovaně vyzývala k účasti, a kteří náleželi do cílové skupiny oslovených osob, se školení nezúčastnilo 18 osob. Školení budou pokračovat v roce 2025 pro nové vedoucí a zástupkyně*ce a členstvo dotčených komisí.

Ve spolupráci s doc. Mgr. Kateřinou Zábrodskou, Ph.D. proběhla interní školení této expertky a ombudsmanky Pavly Špondrové pro zaměstnance a zaměstnankyně FF UK Šikana na pracovišti – jak jí předcházet a jak se jí bránit, psychologické a právní aspekty. Celkem byla uskutečněna 2 školení, a to 06. 05. 2024 a 16. 10. 2024 a celkem se jich zúčastnilo 25 osob.

Pro Školskou ombuds platformu, z.s. (dále ŠOP) a ostatní ombudssosoby vytvořila a dne 22. 10. 2024 zrealizovala ombudsmanka online webinář Postup při vyhodnocování oznámení. Spolupráce s ostatními ombudssosobami je klíčová pro nalézání nejlepších řešení při vyhodnocování oznámení, ale i řešení dilemat, které činnost ombudssosob provází. Pro rok 2025 připravuje ombudsmanka webinář Transparentnost a mlčenlivost.

Výzkum Etické klima, mezilidské vztahy a nevhodné chování na FF UK

V roce 2023 proběhl výzkum mezi studujícími FF UK Etické klima, mezilidské vztahy a nevhodné chování na FF UK. Při přípravě dotazníku bylo záměrem zavedení pravidelného, každoročního, longitudinálního dotazování, aby bylo možné sledovat nejen prevalenci negativních jevů, ale i proměny jejich výskytu v čase. S ohledem na události na FF UK v prosinci 2023 bylo další dotazování odloženo a v roce 2024 neproběhlo. Další kolo výzkumu bude realizováno v první polovině roku 2025.

Sítování, spolupráce se spolky, s NNO, na rektorátní úrovni, média atd.

Spolupráci s klíčovými hráči a hráčkami, kteří se zabývají sociálním bezpečím a prevencí nevhodného jednání, považujeme za klíčovou pro hledání spojení, podpory, zajištění intervizí, sdílení informací a dobré praxe. Jsme přesvědčeni o důležitosti propojování s dalšími ombudssosobami, jak v rámci Univerzity Karlovy, tak dalšími v rámci pražských vysokých škol nebo Školské ombuds platformy, z.s., kterou pomáhala ombudsmanka Pavla Špondr Večl ustavit. Sítování probíhá prostřednictvím zapojení se do akcí rozličných subjektů, kde je možné předávat a sdílet zkušenosti. V roce 2024 se ombudsmanka avpozdějších měsících i ombudsman zúčastnili těchto akcí:

- * Kolokvium Školské ombuds platformy je pravidelná konference pro ombudssosoby a další osoby s nimi spolupracující. V roce 2024 proběhlo 18. a 19. 01. a jeho tématem byly Univerzitní ombudssosoby v síti vztahů, ombudsmanka se podílela na jeho organizaci jako členka výboru ŠOP. Dne 18. 01. vedla ombudsmanka moderovanou reflexi, v rámci které mohli účastníci a účastníci vyjádřit soustrast s oběťmi, pozůstalými a zasaženými tragických událostí na FF UK dne 21. 12. 2023 a sdílet i osobní prožitky a případné vize nebo obavy, které byly s událostí spojené. V rámci druhého dne kolokvia ombudsmanka organizovala pro účastnictvo síťovací workshop, tzv. speed dating, kdy bylo možné zorientovat se v klíčových hráčkách a hráčích v oblasti práce ombudssosob, seznámit se s nimi v rámci krátkých časových bloků a klást jim otázky.

- * Ve dnech 08. 03. - 09. 03. 2024 se ombudsmanka zúčastnila pracovní cesty do polského Cieszyna, kde ŠOP organizoval setkání s organizací sdružující poslé ombudssosoby ASBiR. Dvoustranné jednání otevřelo pro všechny zúčastněné možnost spolupráce a získávání zkušeností. Pavla Špondr Večl představila na jednání postup FF UK při vyhodnocování oznámení, diskuse probíhaly též o vhodnosti aplikací metod mediace při řešení problematického jednání.
- * 25. 03. 2024 se ombudsmanka zúčastnila jako panelistka diskusního setkání Sexismus a sexuální obtěžování na školách organizovaného neziskovou organizací Fórum 50 %, kde odpovídala na otázky, Jaká je situace na českých školách a co by se dalo zlepšit? Nebo též Jak předcházet projevům sexismu a sexuálnímu obtěžování na školách? a představila přístup FF UK v těchto otázkách.
- * 11. 06. 2024 diskutovala ombudsmanka na Střední zdravotnické škole Brno, Jaselská sestědoškoláky a středoškolačkami o genderu a zdraví a představila přístup ombudskanceláře FF UK.
- * Dne 14. 06. 2024 se Pavla Špondr Večl online zúčastnila konference ENOHE (European Network of Ombuds in Higher Education), která probíhala v portugalském městě Covilha, a přednesla příspěvek v rámci panelu nazvaného Crisis Situations at Universities: How (if possible) to prevent extreme campus violence.
- * 03. 10. 2024 se uskutečnila Lekce FAUST, FAkultní Uvítání Studujících - orientační běh pobudovách FF UK. Ombudsman a ombudsmanka připravili studujícím křížovku a měli přes 3 hod. trvající příležitost setkat se množstvím inspirativních a pozitivních nově nastupujících studujících, kterým také představili činnost ombudskanceláře. Studující luštili křížovku s překvapivou tajenkou "ombuds". Doufáme, že studující budou během studia nyní dobře vědět, na koho se mohou oni nebo jejich kolegyně a kolegové obrátit pro pomoc.
- * Ve spolupráci s iniciativou Nahlas proběhla v Campusu Hybernská 06. 11. 2024 diskuse s ombudssosobami zaměřená na modelové situace (Nátlak v otázce osobních názorů, Poznámky při přednáškách, Kvazikonsenzuální vztahy). Cílem bylo zmapovat se studujícími jejich postoje, zkušenosti a představit ombudskancelář jako místo, na které se mohou obrátit.

- * Ve dnech 07.-08. 11. 2024 se ombudsmanka účastnila konference Asociace vysokoškolských poradců na téma Well-being a podpora duševního zdraví na vysokých školách, kde čerpala zkušenosti pro podporu studujících i vyučujících.
- * 14. 11. 2024 vystoupila ombudsmanka na konferenci právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně Jak má vypadat (kvalitní) právní věda a jak ji máme hodnotit a financovat? Reprezentovala zde tzv. normativní přístup k výzkumu v právu, kdy cílem jejího příspěvku bylo předložit diskutujícím pohled, který normativní přístup odhaluje ve všech typech výzkumu, protože výzkum je vždy ovlivněn normami, hodnotami a představami zkoumajících. Zkoumání vlastní pozicionality je klíčové též pro výkon pozic ombudsmanek a ombudsmanů, protože není možné mít osobu nezávislou do té míry, aby se dokázala zcela oprostit od své socializace, vzdělání či hodnot a předporozumění různým situacím.
- * Dne 25. 11. 2024 v rámci zahájení týdne Orange the world zaměřujícího se na prevenci násilí na ženách a domácího násilí se ombudsmanka účastnila panelové diskuze organizované rektorátem UK na téma V jaké jsme momentálně situaci?, která se zaměřila na různé podoby genderově podmíněného násilí a nabídla rady, co dělat v případě, že se s genderově podmíněným násilím setkáme – a to nejen jako přímé oběti.
- * V rámci fakulty se ombudsmanka a ombudsman jedenkrát za 1 nebo 2 týdny schází s děkankou, účastní jednání rozšířeného kolegia děkanky, na nepravděpodobné bázi probíhají konzultace a schůzky s proděkankou pro studijní záležitosti, správním odborem nebo se ombudssosoby účastní schůzí vedoucích základních součástí FF UK.
- * Významné je členství ombudssosob v ŠOP, kterému FF UK poskytla sídlo, ombudsmanka Pavla Špondr Večl působí jako členka výboru tohoto spolku, dalšími osobami ve vedení jsou Petr Polák (tajemník, ombudsman DAMU), Pavlína Jůnová (místopředsedkyně, ombudsmanka FAMU), Michaela Antonín Malaníková (ombudsmanka FF UPOL) a Jaroslav Šotola (předseda, ombudsman FF UPOL). T. Pavlas by se měl stát členem ŠOP v roce 2025.

- * Ombudskancelář dlouhodobě spolupracuje s K. Šámalovou, celouniverzitní ombudsmankou UK, která organizuje pravidelná setkání a vzdělávací akce pro ombudssosoby UK, kterých se ombudssosoby účastní. V plánu je též spolupráce na celouniverzitní kampani zaměřené na prevenci nevhodného chování.
- * Ombudssosoby pravidelně poskytuje vyjádření médiím týkající se ombuds činnosti i témat jako je nediskriminace a rovné zacházení, etické standardy, prevence genderové podmíněného násilí nebo ochrana před šikanou.

Doporučení k praxi

V roce 2024 jsme identifikovali několik tematických oblastí, které považujeme za potřebné podrobněji rozpracovat v dalších podkladech. V rámci přípravy opatření děkanky o ombudskanceláři jsme upravili téma lhůt pro vyhodnocování oznámení a snad vhodně vybalancovali ochranu dvou z hlavních hodnot ombudsčinnosti - mlčenlivosti a transparentnosti. Spolu s koordinátorkami jsme se zaměřili na téma ochrany a podpory LGBT* studujících a zaměstnaných osob a také na téma konzumace alkoholu na školních akcích ve školních prostorech. Obě doporučení budou dokončena v roce 2025. Průběžně zprostředkováváme zkušenosti z řešení jednotlivých oznámení vedení fakulty, některá se promítají do změn konkrétních interních procesů, například do způsobu vedení výběrových řízení zaměstnanců/kyň.

2.5. Podrobně o vyhodnocování oznámení

Postup při vyhodnocování oznámení

- Oznámení je možné podávat přes platformu Nenech to být, která poskytuje možnost anonymity. Další variantou je kontaktování ombudskanceláře mailem, telefonicky nebo v konzultačních hodinách. Od prvního kontaktu by měla být oznamující osoba do 7 dnů informována o návrhu dalšího postupu.
- Po prvotním kontaktu je zpravidla vhodné uskutečnit osobní schůzku s ombudsmankou nebo ombudsmanem, je možné ji uskutečnit i distančně. Ombudsosoba se zpravidla potřebuje doptat na další potřebné informace, stejně jako oznamujícím osobám jsou z jejich strany poskytnuty další informace, aby se mohly rozhodnout, jak oznámené jednání dále řešit. Situace každé osoby je jedinečná, stejně jako její potřeby, proto ombudskancelář přistupuje ke každé osobě individuálně. Itakale existuje jednoduchý rámec postupu, který je při každé úvodní schůzce dodržován.
- Na osobní schůzce je cílem zachovat bezpečný prostor. Ombudsosba si při ní může zapisovat poznámky, které slouží pouze k pozdějšímu dotazování, nikoliv sběru informací o dané osobě, ombudsosoba je vázaná mlčenlivostí, vše na schůzce řečené je důvěrné, pokud nebude domluveno jinak.
- Je naprosto na oznamující osobě, jak do hloubky oznamované jednání popíše. Není nutné při první schůzce slyšet jména nebo názvy konkrétních pracovišť.
- Jako první dostává prostor oznamující osoba, aby popsala svou situaci. Společně jsou poté identifikována očekávání a ze strany ombudsosoby je nastíněn možný další postup. Je jen na oznamující osobě, jak se dál rozhodne postupovat. I po schůzce (nebo i kdykoliv později) má možnost se rozhodnout žádné další kroky nepodnikat a vyhodnocování oznámení ukončit.
- Další kroky, které ombudsosoba navrhuje nebo volí se tedy odvíjí od vůle oznamující osoby. Může jít o kontaktování osoby ve vedení konkrétní základní součásti (tzv. metoda early conflict resolution), ombudsosoba se také může sejít soznačenou osobou a situaci sní projednat. Je možné též zprostředkovat mediační setkání, i v oddělené formě, zprostředkovat jednání o omluvě či hledání konkrétního nápravného mechanismu. V některých případech je nezbytné věc předat vedení fakulty k dalšímu postupu, vše samozřejmě, jak již bylo řečeno, po schválení oznamující osobou nebo v případě, že oznámení je závažné, hrozí opakování nevhodného jednání a došlo k jeho oznámení i dalšími osobami, nicméně vždy za zachování ochrany osobních údajů a mlčenlivosti o identitě dotčených osob.

Po vyhodnocení oznámení je ombudssosobou zpracovávána Závěrečná zpráva o vyhodnocení oznámení. Všechny zainteresované osoby či strany mají možnost text, který se jich týká, připomínkovat. Tato zpráva je následně předložena děkance kinformaci a případnému dalšímu postupu. Děkanka i osoby jí pověřené jsou též vázány povinností mlčenlivosti. Součástí zpráv je však co nejméně citlivých informací a ideálně žádné identifikační údaje, které by mohly narušit ochranu oznamujících osob. K vyhodnocení by mělo dojít do 30 dnů, v případě složitějších oznámení do 60 dnů. V případě že jsou přijímána dlouhodobá opatření nebo je větší počet zúčastněných osob a není možné uvedené lhůty dodržet, je třeba o tomto informovat děkanku a vypracovat alespoň stručnou průběžnou zprávu, která je poskytnuta oznamujícím osobám nebo je nutné zajistit jejich informování jinou cestou (např. komunikace vedoucí/ho základní součástí).

Přehled obdržených oznámení

Vyhodnocování oznámení je hlavním úkolem ombudskanceláře. V období listopad 2022 a prosinec 2023 obdržela ombudsmanka cca 160 oznámení. Z nich však přibližně 120 tvořily vyžádané informace týkající se opakovaného nevhodného jednání, kterému bylo přítomen větší počet studujících. Na přijetí těchto oznámení v naprosté většině nenavázala další individuální jednání, protože se jednalo o dokumentaci. Druhou skupinou byla v minulém období anonymní oznámení, která nikdy oznamující osoba nedoplnila, byla zpravidla jednovětá nebo dvouvětá a nevyžádala si další aktivitu, protože na výzvy k doplnění oznámení a případné setkání oznamující osoba nereagovala.

V roce 2024 bylo řešeno pouze jedno oznámení, na které navázala výzva studujícím, aby případně nevhodné jednání oznámili, tzv. hromadné povahy, které ale po rozeslání výzvy k doplnění zkušeností studujících vlnu oznámení nezvedlo. Ombudskancelář se tak věnovala méně oznámení, a to spíše z druhé a třetí kategorie oznámení (viz níže), který bylo kol 35. Ve srovnání s předchozím obdobím tak ubylo vyšší množství jednodušších oznámení, ale naopak přibýlo složitějších, která si vyžádala dva a více kontaktů.

Z oznámení nadále pochází přibližně jedna polovina od studujících a jedna polovina od zaměstnaných osob. Přibližně třetina oznámení se týká diskriminace, nerovného zacházení nebo sexuálního obtěžování nebo násilí, většina oznámení má však původ obecně ve zneužívání moci, porušování pracovně právních povinností, překračování kompetencí či střetu zájmů. Pokud jde o vztahy mezi studujícími, v roce 2024 se vyhodnocovaná oznámení týkala především střetu zájmů.

Při vyhodnocování jednotlivých oznámení či přípravě preventivních opatření se ombudssosoby věnovaly situaci na těchto pracovištích: Katedra andragogiky a personálního řízení, Ústav českého jazyka a teorie komunikace, Ústav translatologie, Katedra sociologie, Ústav hospodářských a sociálních dějin, Ústav řeckých a latinských studií, Ústav českých dějin, Ústav české literatury a komparatistiky, Fonetický ústav, Katedra psychologie, Ústav etnologie a středoevropských a balkánských studií, Jazykové centrum, studijní oddělení a právní oddělení děkanátu. Ne ve všech případech vstoupila ombudskancelář dojednání s vedením kateder nebo ústavů, protože bylo možné věc vyřešit jednoduše, bez jejich zapojení, někdy se jednalo o spolupráci preventivní, někdy byla spolupráce s vedením konkrétní základní součástí intenzivní.

Kategorizace oznámení

Jednotlivá oznámení lze rozdělit zhruba do 3 kategorií:

- i) Oznámení vyžadující jeden, maximálně 2 kontakty
- ii) Oznámení vyžadující dvě až pět kontaktů
- iii) Oznámení vyžadující více než 5 kontaktů

* V kategorii i) se jedná zpravidla o jednorázové kontakty, které bývají zasílány na výzvu ke sdílení individuálních zkušeností. Taková oznámení nevyžadují nutně další interakci, slouží především ke evidenci konkrétního jednání nebo podrobnější identifikaci vyhodnocované záležitosti, často bývají anonymní. Může se také jednat o jednoduchou či jednoduše vyhodnotitelnou otázku (stížnost na kvalitu úklidu, upozornění na obecnější jev v rámci přednášek), která vyžaduje pouze jednorázovou akci nebo naopak evidenci a rozpracování problematiky v rámci prevence a vzdělávání. Často se stává, že oznamující osoby nemají zájem na konkrétním a detailním vyhodnocování věci nebo dále na výzvu či žádost ombudsmanky/a o upřesnění preferovaného postupu již nereagují. Do této kategorie patří také anonymní oznámení. Počet oznámení v této skupině se snížil cca na 10 oznámení.

* V kategorii ii) se vyskytují oznámení, která zpravidla už vyžadují osobní setkání s oznamující osobou a také osobou označenou a/nebo vedením konkrétní základní součástí. Může jít o komunikační problémy, nedorozumění ve výuce, nedorozumění ve spolupráci v rámci základní součástí, problémy mezi studujícími či stalking nebo o případy sice složitější a potenciálně spadající do kategorie iii), ale v případě, že se oznamující osoba rozhodne v řešení oznámení nepokračovat.

V případě, že je vyhodnocování pokračuje a je zájem na vyřešení situace všemi stranami, je oznámení možné vyhodnotit a uzavřít na základě dvou až pěti kontaktů, cca přibližně v průběhu 1-3 měsíců. Těchto oznámení mohlo být za sledované období cca 25 a konkrétně se týkala např. studijních témat, nedostatečného informování studujících o plnění studijních povinností, transparentnosti přijímacího řízení, střetu zájmů, poplatků za studium nebo nesouhlasu s výsledky atestací.

- * Nejsložitější oznámení z kategorie iii) vyžadují opakovaná setkávání se s menším počtem osob a/nebo několikrát setkání s více osobami, protože dotčených lidí bývá více. Kromě zapojení vedení základní součásti je nezbytné také zapojení vedení fakulty a zpravidla též konzultace s právním oddělením. Vyhodnocování těchto oznámení bývá nejsložitější, často rozdělené do více fází v čase. Prvotní vyhodnocení je možné předložit cca do 2-3 měsíců od prvotního oznámení. V návaznosti na zvolený postup může být doba celkového řešení oznámení i 6 a více měsíců, především tehdy, když jsou studující vyzváni, aby sdíleli své zkušenosti a situaci je třeba zmapovat komplexně nebo když jsou např. přijata opatření týkající se výuky a je třeba je vyhodnotit po následujícím semestru a případně je prodloužit nebo zrušit a vyhodnotit situaci opět po dalším semestru a/nebo vyjednávat o dalším postupu, někdy též s advokátem/kou označené osoby. V uvedeném období bylo těchto oznámení cca 10, jednalo se o případy nerovného zacházení při přijímacím řízení, zasílání anonymních emailů, sexuálního obtěžování a překračování hranic vyučující/studujících, nevhodného chování a šikany, nevhodného vyjadřování ve výuce a nevhodného jednání během atestací, o problémy v komunikaci se studujícími a při poskytování dostatečných informací o studiu.

3. Závěr, výhled do budoucna *

V této zprávě bylo možné se seznámit s činností ombudskanceláře v roce 2024. V průběhu tohoto roku došlo k jejímu pevnějšímu ukotvení a stabilizaci. Byly představeny konkrétní kroky a aktivity ombudsmana*ky v roce 2024, vyhodnocování oznámení, vzdělávání, výzkumná činnost, síťování a spolupráce a příprava doporučení k praxi.

V roce 2025 bude vydáno opatření děkanky o ombudskanceláři. Nastaví nový standard postupu při vyhodnocování oznámení a relativně striktní lhůty, které sice umožňují prodloužení času pro vyhodnocení oznámení, ale pouze po odůvodnění daného postupu a po seznámení všech dotčených osob s aktuální situací. Opatření děkanky též přináší jasná pravidla pro zveřejňování zpráv o vyhodnocených oznámeních a pro transparentní informování akademické obce o činnosti ombudskanceláře. Zintenzivníme také využívání aplikace Nenech to být.

V roce 2025 by měla být představena doporučení týkající se postavení LGBTQ* studujících a zaměstnaných osob, ombudskancelář se chce také zaměřit na konzumaci alkoholu na fakultních akcích a na výběrová řízení. Cílem ombudskanceláře je rozšíření preventivních aktivit, školení, rádi bychom zorganizovali promítání s ombudstematikou, diskuse a též debatu vedenou speciální technikou prostřednictvím divadelních loutek, zprostředkovanou osobami z DAMU. Prevenci chceme realizovat také cestou zveřejňování informací o naší činnosti, přípravou grafické identity ombudskanceláře a předáváním informací přístupnou formou, metodou Q&A, možná komiksu a případových studií.

Po skončení roku 2025 bude vhodné vyhodnotit fungování ombudskanceláře jako tandemové pozice a její kapacity. Zatím se jeví jako pravděpodobné, že pokud bude chtít FF UK dostát svým závazkům, která jsou ukotvována opatřením děkanky o ombudskanceláři, bude zřejmě nezbytné kapacity ombudskanceláře do budoucna dále posilovat jak z interních, tak možné též z externích zdrojů.

Cílem je a bude spolupráce napříč akademickou obcí, s neziskovými organizacemi, organizacemi sdružujícími ombudsovy, především ŠOPem, protože jejich prostřednictvím je možné získávat cenné zkušenosti a rady výměnou za vlastní zkušenosti a sdílení příkladů dobré praxe, kterých má FF UK mnoho. Odvažujeme se tvrdit, že FF UK je opravdovou průkopnicí ombudsčinnosti, nejen že adaptuje dobrou praxi a inspiruje se jinde v ČR nebo zahraničí (např. při zřízení tandemu), ale též je příkladem toho, že pokud je ombudsčinnost podporována na úrovni nejvyššího vedení fakulty, je možné efektivně realizovat řadu pozitivních kroků a nově promýšlet a nastavovat opatření pro zlepšování akademického a pracovního a studijního života všech v relativně krátkém čase. Stále vylepšování nabízené opory studujícím i pracujícím i poté, co se fakulta musela postavit tragickému a násilnému útoku, a rozvíjení rozmanitých činností spojených s podporou wellbeingu, sociálním bezpečím a nastavováním vysokých etických standardů, je skvělá vizitka FF UK. Pro ombudsovy je radost mít možnost se na takto podpůrném a odpovědném fungování jedné z největších institucí v ČR podílet.

